

SARS YI TEKA XIHOKO LEXI NCINCERIWEKE NDLELA KU YA EKEMPTON PARK

Tshwane, 29 Mawuwana – Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS), hi ku tirhisana na Milavisiso ya Vugevenga byo Nonoha bya Mabindzu (DPCI) ya Vukorhokeri bya Maphorisa bya Afrika-Dzonga (SAPS), va tirhile ntirho lowukulu eka nxaviselano wa xihoko lowu nga riki enawini. SARS yi kongomile eka vuhlayiselo eKempton Park, Gauteng, tanihi xiphemu xo lwisana lexi tiyisiweke eka ikhonomi leyi nga riki enawini.

Eka xitirhwana xo kongomisa hi Ravunharhu, 29 Mawuwani, SARS kun'we na SAPS, va sechile tindhawu leti boxiweke tanihi switirhisiwa swa vuhlayiselo swa ethanololo (96% wa xihoko) leyi tundziweke. Nsecho wu humelerile tanihiloko ndhwalo wa xihumelerisiwa lexi tundziweke wu rhumeriwa evuhlayiselweni endzhaku ko tivisiwa ku va wu wu kongomile etikweni ra le kule en'walungu eAfrika.

Ndhwalo wu tundziwile hi lwandle no tivisiwa ku va wu ri endleleni naswona a wu fanele ku va wu susiwile hi ku kongoma hi ku tirhisa wun'we wa Mipolwe yo Huma ya Afrika-Dzonga. Ndhwalo, lowu boxiweke tanihi wun'we wa mune, a ku ri 26 000 wa tilitara ta ethanololo na vundzeni bya xihoko xa kwalomuya ka 96%. I xihumelerisiwa xa tshaku lexi tirhisiwaka ku humelerisa swihumelerisiwa swa byalwa no koka rinoko hi ku angarhela mpimo wa muxakaxibalo wa R302.84/litara eka makete lowu nga enawini. Mixakaxibalo na swibalo leswi kolotiwaka SARS a swi fanele swi ri kwalomuya ka R9.1 million eka ndhwalo wun'we.

Xipanonhlanganelo xi thumbile leswaku ndhwalo lowu a wu ri eku chichiweni eka xitirhisiwa lexi pfumalaka layisense no ka xi nga tsarisiwangi eka tibini ta swihalaki ta 1 000 wa tilitara. Xitirhisiwa xi tlhele xi va na tibini tin'wana ta swihalaki endhawini na mathangi ma vuhlayiselo, vundzeni lebyi bya ha fanele ku kamberiwa, kambe ku ehleketeleriwa ku va ku ri 28 000 wa tilitara to engetelela ta ethanololo.

Xiendlo lexi xa nsindziso lexi humeleleke i xiphemu xo anama xa qhinga ra SARS ro tirhana na ikhonomi leyi nga riki enawini leyi nga na mbuyelo wo biha eka vumaki. Swiendlo leswi hlanganisiweke swi kombisa vutiyimiseri bya SARS eka xikongomelo xa yona xa qhinga xo endla nkavulandzelelanawu wu nonoha no durha. SARS yi ta ya emahlweni yi kongomisa eka mitlawwa ya swigevenga leswi tinghenelerisaka eka tisekithara ta byalwa na xihoko leti nga riki enawini. Mitlawwa leyi yi xolola mihambano ya xibalo hi ku ncincandlela ya swihumelerisiwa hi ndlela leyi nga riki enawini na ntumbuluxo wa byalwa lebyi nga riki enawini.

Swikimi sweswo swi rhoba nkwama mabiliyoni ma xibalo lembe rin'wana na rin'wana; xihoko lexi nga riki enawini ntsena xi durha mabiliyoni ma tirhandi eka swibalo leswi hi lembe. Ku tlula ndzahlekelo wa xibalo, nxaviselano wa xihoko lexi nga riki enawini wu nyadza mphikisanonene, tanihileswi mabindzu lama nga enawini ma nga pananisiki mixavo ya le hansi ya swihumelerisiwa swa byalwa leswi nga hakerisiwiki xibalo.

Xihoko lexi nga riki enawini xi vanga mixungeto eka vatirhisi hi ku tirhisa nkoka wa le hansi wa byalwa.

Khomixinara wa SARS Dkd Johnstone Makhubu u humeserile ehandle eneriseko wa yena mayelana na ku humelela ka xitirhwana. U lemukile leswaku xiendlo lexi xa nsindziso i xiphemu xa matshalatshala mo anama ma mfumo ku lwa na migingiriko ya ikhonomi leyi nga riki enawini no ndlandlamuxa vulandzelelanawu eka tisekithara ta nkoka. "Pfhumba leri ri tlhela ri longoloka na xikongomelo xa qhinga ra SARS xo endla nkavulandzelelanawu wu nonoha no durha hi ku tirhisa minghenelelo leyi rhangeriweke hi vunhlori leyi kongomisiweke eka vuxisi bya le ka khasitomo, mpapalato wa muxakaxibalo wa ekisayizi, ngungumeriso, na nxaviselano lowu nga riki enawini.

Nxaviselano wa xihoko lowu nga riki enawini a hi vugevenga byo pfumala mukhumbeki; wu kayeta tiko ra hina mayelana na xibalo xa nkoka lexi lavekaka eka vukorhokeri bya mani na mani, ku nyadza mabindzu lama landzelelaka nawu, no fumisa tinetiweke ta swa vugevenga leti tirhaka ehandle ka nawu.

Khomixinara u engeterile leswaku xitirhwana xi kombisa nkoka wa nsindziso lowu hlanganisiweke exikarhi ka SARS, SAPS, na vatirhisani van'wana va mfumo. "Hi ta ya emahlweni hi tiyisa vunhlori bya hina, vuswikoti bya khasitomo na ndzavisiso ku kumisisa swikimi swa ncincandlela, ku kavanyeta nxaviselano lowu nga riki enawini, no tiyisisa leswaku lava va lavaka ku papalata swiboho swa vona swa xibalo na khasitomo va va na vutihlamuleri.

SARS yi tinyiketerile ku tirha na vatirhisani va nsindziso wo landzelela nawu na vulawuri ku kumisisa, ku kavanyeta, no hahlula tinetiweke ta nxaviselano lowu nga riki enawini. "Lava nghenelelaka eka vuxisi bya khasitomo, mpapalato wa muxakaxibalo wa ekisayizi, na swivumbeko swin'wana swa nghingiriko wa ikhonomi leyi nga riki enawini va ta tivisiwa ximfumo", ku vurile Khomixinara. "Hi nge nyikeli vumundzuku bya tiko leri eka swigevenga kumbe ku tiyisela ngungumeriso wa xihoko na mpapalato wa xibalo swo xiximisa. Ndzi khensa nsindziso wa nhlanganiso na ntirho wa xipano hi SARS, SAPS, na vatirhisani van'wana va hina eka xiendlo xa vona xo tinyiketela na xihatla".

Mayelana na vuxokoxoko hi xitalo, u komberiwa ku tihlanganisa na SARSMedia@sars.gov.za.

MAKUMU